

Естетика у хуманистичком кључу

КЊИГА РЕЗИМЕА

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

2019

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

Годишњи скуп Естетичког друштва Србије

ЕСТЕТИКА У ХУМАНИСТИЧКОМ КЉУЧУ

књига резимеа

Естетичко друштво Србије

Београд, 2019.

THE AESTHETIC SOCIETY OF SERBIA

Annual Meeting of the Aesthetic Society of Serbia

**AESTHETICS FROM A HUMANISTIC
PERSPECTIVE**

Abstract Proceedings

The Aesthetic Society of Serbia

Belgrade, 2019

САДРЖАЈ / CONTENT

Програмски одбор / Programme Committee.....	4
Организациони одбор / Organization Committee.....	4
Увод.....	5
Програм.....	7
Programme.....	11
Сажети излагања / Paper abstracts.....	15

ПРОГРАМСКИ ОДБОР / PROGRAMME COMMITTEE

Дивна Вуксановић, Небојша Грубор, Ива Драшкић Вићановић, Драган Жунџић,
Душан Пајин

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР / ORGANIZATION COMMITTEE

Милош Миладинов, Марко Новаковић, Уна Поповић, Драган Ћаловић

УВОД

Естетика у хуманистичком кључу

Конференција „Естетика у хуманистичком кључу” посвећена је разматрању статуса хуманистичких наука, односно начину на који се естетика данас ситуира и живи унутар њих. Савремено доба одређено је приматом природних и техничких наука, а последице таквог примата приметне су како у контексту организације универзитета и академске праксе, тако и у контексту владајућег светоназора шире јавности. Значај хуманистичких и друштвених наука увелико је редукован, а тиме је и њихов положај у академској заједници и у друштву доведен у питање. Наведено, свакако, важи и за филозофију; питање које желимо да поставимо и осветлимо у оквиру рада наше конференције је да ли подручје естетике може да представља могући излаз из овакве ситуације, односно да ли естетичка питања, проблеми, разматрања и начин мишљења могу провоцирати њену промену у правцу обнављања значаја хуманистичких наука у савременом друштву.

Тема конференције имплицира истраживање положаја естетике, односно естетичких проблема и тема, како у погледу развоја односа естетике, науке и друштва, тако и у погледу интердисциплинарних истраживања, укључујући ту и мултикултуралне, односно интеркултуралне перспективе. Другачије речено, сматрамо да су естетичка питања и проблеми универзалног карактера, те да битно одређују људску стварност, што за последицу има њихову присутност у свим хуманистичким и друштвеним наукама, као и могућност да се приступи различитих наука упореде и повежу у интердисциплинарном духу. Такође, имајући у виду да је домен културе и уметности не само питање научности, већ и организације симболичког поретка реалности у којој живимо, сматрамо да је истраживање овогодишње теме потребно поставити и у контекст разлика и сличности, односно могућих облика комуникације различитих култура.

Када је реч о савремености, сматрамо да тема „Естетика у хуманистичком кључу” захтева додатно осветљавање из перспективе филозофије медија. Наиме, питање медијске културе, медијске димензије, те утицаја медија на обликовање јавног мњења неизоставни је фактор у разматрању савремености; исто важи и за наш проблем односа естетике и хуманистичких наука. У овом контексту, сугеришемо, важно је размотрити перспективе развоја хуманистичких наука с обзиром на факторе савремености, могућности да хуманистичке науке осветле смисао и начин функционисања медијске сфере, те, коначно, и начине на које се проблеми и питања хуманистичких наука постављу и представљају у домену медијске стварности. Сматрамо да је естетика и у

овом случају важна теоријска перспектива која може допринети разумевању савремености, будући да савремени медији и информационе технологије не подразумевају само своју уже техничку страну, већ се њихов утицај умногоме остварује управо путем естетског креирања начина њихове употребе од стране корисника.

Напокон, тема конференције подразумева и истраживања повесних облика односа естетике и хуманистичких наука, односно њиховог односа са другим наукама и разумевањем стварности које проистиче на основу њих, или је њима рефлектовано. При томе нарочито циљамо на различите облике разумевања хуманитета и хуманизма, науке и научности, односно њихових међусобних релација. Естетска димензија представља кључ којим желимо да читамо ове повесне облике и поимања стварности.

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

ПРОГРАМ СКУПА

ЕСТЕТИКА У ХУМАНИСТИЧКОМ КЉУЧУ

Четвртак, 16.05.2019. године

10:00h Свечано отварање скупа:

Слободан Мрђа, Завод за проучавање културног развита Србије

Дивна Вуксановић и Уна Поповић, Естетичко друштво Србије

10:10h Пиће добродошлице

10:30h Драган Жунић – Естетички хуманизам и трансхуманизам

Прва сесија, модератор Уна Поповић

11:00h Сретен Петровић – Антихуманистички удар аналитичке естетике на уметност

11:15h Дивна Вуксановић – Филозофија медија у хуманистичком кључу

11:30h Уна Поповић – Интеркултурална естетика у хуманистичком кључу

11:45h Богомир Ђукић – Естетика и хуманистика

12:00h Јадранка Божић – Цивилизацијска актуелност филологије

12:15 Влатко Илић – О политикама репрезентације и естетској центрификацији

12:30h – 13:00h Пауза

Друга сесија, модератор Милош Миладинов

13:00h Марко Новаковић – О естетској димензији хуманистичке културе

13:15h Драган Ћаловић – Хуманистичке тенденције у уметности двадесетог века

13:30h Милена Стефановић – Уметност у светлу истраживања феминистичких студија и студија ропства – допринос хуманистичком образовању

13:45h Милош Миладинов – Бењаминов појам ауре као хоризонт за нови пут хуманистике

14:00h Владимир Миленковић – Адорнов приговор на Хегелову тезу о крају уметности

Завршна дискусија првог дана скупа

Петак, 17.05.2019. године

Прва сесија, модератор Предраг Јакшић

11:15h Предраг Јакшић – Егзистенција естетског ван оквира деструктивног капитализма

11:30h Срђан Мараш - Белешке о естетици као контраестетици и трансестетици

11:45h Владимир Вујошевић – „Готско“: естетичка категорија као израз кризе хуманистичког знања

12:00h Небојша Бановић – Бадјуова инестетика између филозофије и анималог хуманизма

12:15h Милош Ћипранић – Кажипрст (у просторним уметностима)

12:30h Саша Радовановић – Естетика као физиологија уметности

12:45h – 13:15h Пауза

Друга сесија, модератор Ива Драшкић Вићановић

13:15h Ива Драшкић Вићановић – Естетичка категорија незаинтересованости у хуманистичком кључу

13:30h Сунчица Јерговић, Ана Ђурковић – „Невидљива сила јача је од видљиве“ – Видео фрагменти емоције и лепота

13:45h Александар Остојић – У мноштву простора: од естетике до интердисциплинарности

14:00h Санда Ристић Стојановић – Значај естетике у XXI веку

14:15h Никола Танасић – Стара Грчка у Холивуду: источник инспирације и ватромет неразумевања

14:30h Душан Миленковић – Улога популарне музике у савременој култури и њен значај у естетици рока Теодора Грејсика

Завршна дискусија скупа

Субота, 18.05.2019. године

Пратећи програм скупа „Естетика у хуманистичком кључу”

11:00h – 13:00h Представљање уметничких радова чланова Естетичког друштва Србије

- **Предраг Јакшић:** видео рад „Керамика духа“, кратки документарни филм аутора Предрага Јакшића о уметничком циклусу „Керамика духа“ примењене уметнице Милице Јакшић.
- **Дивна Вуксановић** – читање делова рукописа романа „Жена са штапом.“
- **Сунчица Јерговић (редитељ), Ана Ђурковић (монтажер)** – серијал образовног програма РТС-а, серија о емоцијама „У ритму душе.“
- **Милена Стефановић** - читање поезије "Не кварите омладину Ово није поезија ово је /атентат/ на Генiја."
- **Никола Танасић** – музички пројекат „Радио Москва.“ Приближавање савремене руске рок музике и поезије српској публици.
- **Санда Ристић Стојановић** - читање поезије из књиге „Осматрачница“ XXI века, Пресинг, 2019.
- **Александар Кандић** – серија фотографија са музиком „Сенке“ (*Shadows*).
- **Немања Драгаш** – читање поезије *Morpheus expergiscimini est.*

THE AESTHETIC SOCIETY OF SERBIA

PROGRAMME

**AESTHETICS FROM A HUMANISTIC
PERSPECTIVE**

Thursday, May 16, 2019

10:00h Opening ceremony:

Slobodan Mrđa, The Culture Development Institute of the Republic of Serbia

Divna Vuksanović and Una Popović, The Aesthetic Society of Serbia

10:10h Welcome drink

10:30h Dragan Žunić – Aesthetic Humanism and Transhumanism

Section A, chairperson Una Popović

11:00h Sreten Petrović – Antihumanistic Impact of Analytical Aesthetics on Art

11:15h Divna Vuksanović – The Philosophy of the Media in the Key of Humanistic

11:30h Una Popović – Intercultural Aesthetics in the Perspective of Social Sciences

11:45h Bogomir Đukić – Aesthetics and Humanistics

12:00h Jadranka Božić – Civilization Actuality of Philology

12:15 Vlatko Ilić – On Politics of Representation and Aesthetic Gentrification

12:30h – 13:00h Break

Section B, chairperson Miloš Miladinov

13:00h Marko Novaković – On Aesthetic Dimension of Humanist Culture

13:15h Dragan Čalović – Humanistic Tendencies in the Art of Twentieth Century

13:30h Milena Stefanović – Art in the Light of Feminist and Slavery Studies Research - Contribution to Humanistic Education

13:45h Miloš Miladinov – Benjamin's Notion of Aura as a Horizon for the New Path of Humanities

14:00h Vladimir Milenković – Adorno's Objection to Hegel's Thesis on the end of Art

The First day's closing discussion

Friday, May 17, 2019

Section A, chairperson Predrag Jakšić

11:15h Predrag Jakšić – The Existence of the Aesthetic Outside the Framework of Destructive Capitalism

11:30h Srđan Maraš - Notes on Aesthetics as Contra-aesthetics and Trans-aesthetics

11:45h Vladimir Vujošević – "Gothic": Aesthetical Category as an Expression of Crisis of the Humanistic Knowledge

12:00h Nebojša Banović – Badiou's Inaesthetics Between Philosophy and Animal Humanism

12:15h Miloš Ćipranić – The Pointing Finger (in Spatial Arts)

12:30h Saša Radovanović – Aesthetics as a Physiology of Art

12:45h – 13:15h Break

Section B, chairperson Iva Draškić Vićanović

13:15h Iva Draškić Vićanović – The Concept of Disinterestedness From a Humanistic Perspective

13:30h Sunčica Jergović, Ana Đurković – "An Invisible Force is Stronger Than Visible" - Video Fragments of Emotion and Beauty

13:45h Aleksandar Ostojić – In a Plethora of Spaces. From Aesthetics to Interdisciplinarity

14:00h Sanda Ristić Stojanović – Значение эстетики в XXI веке

14:15h Nikola Tanasić – Ancient Greece in Hollywood: a Wellspring of Inspiration and a Fireworks of Misunderstanding

14:30h Dušan Milenković – The Role of Popular Music in Contemporary Culture and Its Significance in the Aesthetics of Rock Music by Theodore Gracyk

Closing discusion

Saturday, May 18, 2019

Artistic program

11:00h – 13:00h Presentation of the art works of the members of the Aesthetic Society of Serbia

Artists / Participants:

Predrag Jakšić

Divna Vuksanović

Sunčica Jergović

Milena Stefanović

Nikola Tanasić

Sanda Ristić Stojanović

Aleksandar Kandić

Nemanja Dragaš

САЖЕЦИ ИЗЛАГАЊА

PAPER ABSTRACTS

Бадјуова инестетика између филозофије и анималог хуманизма

Апстракт: Основна намјера рада је покушај да се кроз темељне појмове француског филозофа Алана Бадјуа преиспита положај естетике, у његовом случају инестетике, с обзиром на филозофију, као хуманистичку „знаност“. Умјетност, као генеричка процедура истине и један од услова филозофије, ступа у дијалектичан однос са филозофијом, условљавајући њено постојање али у исти мах и бивајући условљена регулативном улогом филозофије. Поред наведеног, Бадјуово поимање умјетности, које носи обресе неимперијалне антихуманистичке инестетике, улази у један шири спектар конфронтације са империјалним тенденцијама и естетским узусима епохе која носи обиљежја анималног хуманизма.

Кључне речи: Бадју, инестетика, филозофија, истина, умјетност, анимални хуманизам.

Nebojša Banović

Badiou's Inaesthetics Between Philosophy and Animal Humanism

Summary

The main objective of this work is to attempt through the notions of French philosopher Alain Badiou to examine the state of aesthetics, in this case inaesthetics, considering philosophy, as humanistic “knowledge”. Art, as generic procedure of truth and one of conditions of philosophy, gets in dialectic relation with philosophy, conditioning its existence but at the same time being conditioned by the regulatory role of philosophy. Apart from aforementioned, Badiou's understanding of art, bringing reflections of non-imperial anti-humanistic inaesthetics, enters into a broader spectrum of confront with imperial tendencies and inaesthetics customs of epochs bringing notions of animal humanism.

Key words: Badiou, inaesthetics, philosophy, truth, art, animal humanism.

Цивилизацијска актуелност филологије

Апстракт: У контексту разматрања данашњег статуса хуманистичких наука, односно начина ситуирања и егзистенције естетике унутар њих, у нашем раду тематизоваћемо статус филологије чија се актуелност често доводи у питање. Дисциплина која је у 19. веку служила кодификацији националног идентитета нашла се пред изазовима постмодерног, глобализованог и умреженог света. Криза филологије данас позива на критички однос према традиционалној и савременој класификацији знања. Чврста је и дубока повезаност филологије с темељима знања који откривају смисао човековог живота.

Кључне речи: филологија, естетика, лингвистика, хуманистичке науке.

Jadranka Božić

Civilization Actuality of Philology

Summary

Considering the way of situating and the existence of aesthetics within humanistic sciences, in our work we will deal with the status of philology whose actuality is often called into question. The discipline which served for codification of national identity in the 19th century, found itself facing the challenges of the postmodern, globalized and networked world. The crisis of philology today calls for a critical attitude towards traditional and contemporary classification of knowledge. It is a firm and profound connection of philology with the foundations of knowledge that reveal the meaning of man's life.

Key words: philology, aesthetics, linguistics, humanistic sciences.

„Готско“: естетичка категорија као израз кризе хуманистичког знања

Апстракт: „Готика“ је контроверзан термин који се, кроз историју, често употребљавао сасвим арбитрарно, са циљем да се опишу, наизглед, потпуно хетерогени феномени. У савременим употребама, ријеч „готско“ се појављује и као пежоративни „естетички“ појам. У питању је ознака за нешто „некогнитивно“, одвојено од битног садржаја умјетничког дјела или текста – као израз за атмосферу, перцепцију, чисти визуелни квалитет, емоционални доживљај реципијента: *нешто* мрачно, *нешто* застрашујуће, *нешто* „готско“. Важно је истаћи да „готско“ у описивању одређеног књижевног садржаја (тзв. прича страве) почиње да се јавља у контексту једног специфичног осамнаестовјековног идеолошког и културног кретања које је било обиљежено и контроверзним односом према самој идеји знања о прошлости. Хуманистичко знање може се условно окарактерисати и као корпус *знања о прошлости*. Историјска *непрецизност* је важна одлика „готског“ текста, наративни модел који чак и код хуманистички образованих аутора, нпр. у „протоготском“ идиому Едварда Гибона, образује жанровски идентитет готике. Готика је књижевни жанр који уприсутњује осамнаестовјековну анксиозност угрожености друштва напретка од мрачних „вамписких“ сила феудалне прошлости. Прошлост тако постаје идеологизовани термин, те је у третману прошлости у готском тексту увијек неопходна одређена врста дистанце и (искреног или „претворног“) „заборава“ културних форми прошлости. Нпр. сакралне форме (представе и наративи) предмодерне хришћанске културе у готској фикцији су „дефамилијаризоване“ у језиве, нестабилне и нејасне слике „крвавих“ представа, чудних и опскурних обреда, латинског неразумљивог „брбљања“. Да би готика (као књижевни жанр) остварила сопствени ефекат нужна је одређена врста непротумачивости „иконографског садржаја“ (Панофски). „Препознавање“ тог садржаја подразумејева хуманистичко знање. Ефекат „готског“ у књижевности почива на (често добровољној) суспензији знања о прошлости. „Готско“ представља естетичку категорију „кризе“. У питању је термин који постаје нарочито фреквентан у карактеризацији једног корпуса књижевних текстова насталих у периоду „нове рационалности“ која је обиљежена и успоном тзв. „природних наука“.

Кључне речи: готика, готска фикција, просветитељство, хуманистичко знање, „иконологија“, естетика, историја умјетности.

"Gothic": Aesthetical Category as an Expression of Crisis of the Humanistic Knowledge

Summary

The 'Gothic' is a controversial term that has frequently been used in an utterly arbitrary fashion, in order to describe completely heterogeneous phenomena. In contemporary uses, the word 'Gothic' emerges as a pejorative 'aesthetical' term. It describes some 'non-cognitive' quality, distinguished from the essential content of artwork or literary text. It operates as a vague description of the atmosphere: a word describing perception, pure visual quality, emotional experience of the recipient. It indicates *something* dark, *something* eerie, *something* 'gothic'. It's important to note that the 'Gothic' as a description of a particular literary content (the so-called 'ghost stories') began to appear in the context of a specific 18th-century 'emancipatory' ideology characterized by a controversial take on the very idea of 'knowledge of the past.' The corpus of humanistic knowledge (for which is commonly said to include the knowledge of history, the history of art, the history of philosophy, the history of religion, etc.) can be conditionally described as a 'knowledge of the past.' The imprecision in portraying history is one of the key features of the Gothic text. This is the narrative feature that even in the case of humanistically educated authors (e. g. in the 'protogothic' narrative of Edward Gibbon) constitutes the genre identity of the Gothic. It's a genre that encapsulates the 18th-century anxiety of the enlightened society's vulnerability to the dark, regressive 'vampiric' forces of the feudal past. The 'past' becomes a heavily ideologized term, and the treatment of history in a Gothic text necessarily establishes a certain kind of (sincere or performative) "obliviousness" of cultural forms of the past. In the Gothic fiction, the sacral forms of pre-modern Christian culture (tableaux, representations, narratives) are 'defamiliarized' to the eerie, unstable and unclear images of 'gory' scenes, grotesque and obscure rituals, Latin incomprehensible 'gibberish.' For the Gothic to achieve its own literary effect a certain kind of incomprehensibility of the 'iconographic content' (Panofsky) is necessary. Identifying this content presupposes humanistic knowledge. The 'Gothic' effect in literature requires, as a precondition, an (often voluntary) suspension of historical knowledge. 'Gothic' is an aesthetical category of 'crisis.' It's a term that became popular in the period of the 'new rationality' which was marked by the rise of the so-called 'natural sciences.'

Key words: Gothic, Gothic fiction, the Enlightenment, humanities, 'iconology,' aesthetics, art history.

Филозофија медија у хуманистичком кључу

Апстракт: Саопштење тематизује улогу филозофије медија у ери тзв. трансхуманизма. Полазна хипотеза јесте да филозофија медија успоставља критички однос према свом времену и окружењу, те да на проблемски начин испитује не само онтолошки основ света медија, већ и релацију између човека/жене и нових комуникационих технологија. У том смислу, филозофија медија, за разлику од осталих сродних дисциплина које се баве питањима медија, критички рефлектује трансхуманистичке обресе данашњег света, настојећи да се задржи на хуманистичким позицијама интерпретације. Ово полазиште, при том, осим критике заступа и дијалетичко-материјалистички однос према свом времену, узимајући у обзир промене које собом доносе савремена наука, технологија и развијени капитализам.

Кључне речи: филозофија медија, хуманизам, трансхуманизам, медији, капитализам.

Divna Vuksanović

The Philosophy of the Media in the Key of Humanistic

Summary

The paper addresses the role of media philosophy in various so-called "Transhumanism". The basic hypothesis is that the media philosophy establishes a critical relationship to its time and environment, and that it solves problem-solving not only the ontological basis of the media, but also the relationship between man and woman and new communication technologies. In this respect, the media philosophy, unlike other related disciplines dealing with media issues, critically reflects the transhumanist outlines of today's world, striving to keep on the humanistic positions of interpretation. This starting point, besides criticism, also represents the dialectical-materialistic relation to its time, taking into account the changes brought about by modern science, technology and developed capitalism.

Key words: media philosophy, humanism, transhumanism, media, capitalism.

Категорија незаинтересованости у хуманистичком кључу

Апстракт: Тема текста је један од најважнијих појмова модерне и савремене естетике – категорија незаинтересованости, односно, сасвим прецизно, њено порекло, развој и значај. Категорија незаинтересованости плод је етике осамнаестог века, наиме настала је као производ контрахобсијанске аргументације, аргументације против Хобсове чувене торије о егоистичном интересу као кључној особини људског бића. Основна теза текста је да је категорија незаинтересованости, поред тога што је постала камен темељац заснивања модерне естетике, препозната у филозофији осамнаестог века и као *differentia specifica* људскости.

Кључне речи: естетика, морал, људскост, незаинтересованост, егоистични интерес.

Iva Draškić Vićanović

The Concept of Disinterestedness From a Humanistic Perspective

Summary

The paper deals with one of the most important notions of modern and contemporary aesthetics – concept of disinterestedness, or more precisely, with its origin, development and significance. The concept of disinterestedness sprang up in ethics of eighteenth century as a product of counter argument to Hobbes' theory on egoistic interest as main characteristic of human nature. The key thesis of the text is that concept of disinterestedness, besides the fact that it became a mainstay of the foundation of modern aesthetics, was also recognized in the eighteenth century philosophy as *differentia specifica* of human being as such.

Key words: Aesthetics, morals, humanity, disinterestedness, egoistic interest.

Естетика и хуманистика

Апстракт: У овом прилогу појам хуманистике, иако значењски неупоредиво шири, своди се на појам хуманистичких наука које, уз природне и друштвене, у савременом добу чине три главне групе дисциплина с тенденцијом покривања сазнања цјелине стварности, али и пожељним настојањем одређене хармоније међу поменутиим групама. Сама естетика дијели судбину хуманистике и хуманистичких наука, којим као дио философије од почетка припада, па се овдје тежи битном освјетљењу њене везе у контексту хуманистике и на линији њеног основног развоја кроз историјско вријеме, те и њене позиције у оквиру поменуте, заједничке судбине.

Кључне речи: естетика, хуманистика, природне науке, позитивне науке, хуманизација наука.

Bogomir Đukić

Aesthetics and Humanistics

Summary

In this annex, the concept of humanities, although meaningfully incomparably expanding, is reduced to the notion of humanistic sciences that, in addition to natural and social, in the modern age, comprise three main groups of disciplines with the tendency to cover the knowledge of the whole of reality, but also the desirable endeavor of a certain harmony among these groups. The aesthetics itself shares the fate of humanities and humanistics, which, as part of philosophy, belongs to the beginning, and here it seeks to highlight the importance of its connection in the context of humanities and in the line of its basic development through historical times, as well as its positions within the mentioned, common destiny.

Key words: aesthetics, humanities, natural sciences, positive sciences, humanization of science.

Естетички хуманизам и трансхуманизам

Апстракт: Аутор испитује актуалност естетичког хуманизма и могућност естетичког трансхуманизма. Након 1) одређивања основних појмова (хуманизам, трансхуманизам, естетско, уметност, естетика), и 2) излагања главних момената критике хуманизма, он образлаже следеће тезе: 3) Естетско и уметност битне су одлике људског бића, и стога његова антрополошка диференција, па је естетика, као философија естетског и уметности, нужно – хуманистичка. 4) Хуманизам у себи садржи и метафоричко-утопијску конструкцију аутентичне естетске и уметничке егзистенције човека и његовог друштва, па је, нужно, не само етички већ и естетички. 5) Није могућ некакав естетички трансхуманизам. 6) Естетика трансхуманизма је варијанта технолошког и конзумеристичког естетицизма, па – без метафоре и утопије, без естетских идеја и естетског наговештавања смисла – може бити само меркантилистичка идеологија, која не подстиче естетску културу. 7) Развој вештачке интелигенције и информатичких технологија није нужно антиестетски и антиуметнички, нити трансхуманистички, то јест, још увек је могућа хумана конвергенција естетског, уметности и високих технологија, која подстиче и привредни и духовно-естетски раст. 8) Неизграђеност „естетског обрасца” и владавина „лошега укуса” иду руку под руку са недемократским режимима.

Кључне речи: естетички хуманизам, трансхуманизам, утопија, идеологија, „естетски образац”.

Dragan Žunić

Aesthetic Humanism and Transhumanism

Summary

The author examines the actuality of aesthetic humanism and the possibility of aesthetic transhumanism. After 1) defining the basic concepts (humanism, transhumanism, the aesthetic, art, aesthetics), and after 2) presenting the main points in the criticism of humanism, he argues for the following theses: 3) The aesthetic and art are essential features of the human being, and, therefore his anthropological difference, so that aesthetics, as a philosophy of the

aesthetic and of art, is necessarily – humanistic. 4) Humanism involves a metaphorical-utopian construction of the authentic aesthetic and artistic existence of man and his society, so, it is, necessarily, not only ethical but also aesthetic. 5) An aesthetic transhumanism is not possible. 6) The aesthetics of transhumanism is a variant of technological and consumerist aestheticism, so – without metaphor and utopia, without aesthetic ideas and aesthetic hints of meaning – it can only be a mercantilistic ideology, which does not encourage aesthetic culture. 7) The development of artificial intelligence and information technologies is not necessarily anti-aesthetic, anti-artistic, nor transhumanistic, that is, a humane convergence of the aesthetic, art and high technologies is still possible, such that it should stimulate both economic and spiritual-aesthetic growth. 8) Insufficiency of the "aesthetic pattern" and the rule of "bad taste" go hand in hand with non-democratic regimes.

Key words: aesthetic humanism, transhumanism, utopia, ideology, the "aesthetic pattern".

О политикама репрезентације и естетској центрификацији

Апстракт: У оквирима актуелних полемика које се воде о продуктима популарне културе који тематизују питања од значаја за различите мањинске групе и њихове историје, све се чешће говори и о проблематици естетске центрификације. Реч је о политикама репрезентације, при чему се тежиште расправа помера са питања невидљивости на проблем заступања и ефекте који се њиме остварују. Уочавање пракси центрификације у овом случају додатно потврђује неопходност сагледавања актуелне нпр. филмске или телевизијске продукције из перспективе критике индустрије забаве, која би се заснивала на хуманистичким начелима.

Кључне речи: естетска центрификација, политике репрезентације, критичка теорија, индустрија забаве, филм, телевизија.

Vlatko Ilić

On Politics of Representation and Aesthetic Gentrification

Summary

One of the questions raised by the current debates on products of popular culture that address the issues of significance to minority groups in terms of their histories, is the one of aesthetic gentrification. In other words, in regard to politics of representation, the focus of discussions has shifted from the question of in-visibility to the problem of advocacy and effects caused by it. The recognition of gentrification practices in the cases of, for instance, film or television productions additionally confirms the importance of new perspective based on humanist principles that would enable the critique of entertainment industry.

Key words: aesthetic gentrification, politics of representation, critical theory, entertainment industry, film, television.

Предраг Јакшић

Егзистенција естетског ван оквира деструктивног капитализма

Апстракт: У раду ћемо истраживати постоје ли општи, универзални модели егзистирања естетског у хуманистичком свету данас, омеђеног границама деструктивног капитализма у који су чврсто инкорпориране све десне и леве политичке идеологије. Због овако постављених граница, уметност, медији, спорт, забава, индустрија, наука, политика и јесу у неискреном односу према стварном, дубинском смислу естетског. Као могућим облицима егзистирања естетског данас, а ван погубног дејства деструктивног капитализма, у раду ћемо се бавити моделима разговора и несебичне жртве, потенцијалима истих и препрекама за њихово шире успостављање.

Кључне речи: естетско, деструктивни капитализам, разговор, несебична жртва, аутор.

Predrag Jakšić

The Existence of the Aesthetic Outside the Framework of Destructive Capitalism

Summary

In this paper we will explore whether general, universal models of aesthetic existence exist in the humanist world of today, bounded by the limits of destructive capitalism, in which all of the rightist and leftist political ideologies have been firmly incorporated. Due to the established boundaries, art, media, sports, entertainment, industry, science, politics have a dishonest relationship towards the real, deep sense of the aesthetic. In this paper, we will deal with models of conversation and selfless sacrifice, their potentials and the obstacles to their wider, general establishment as possible forms of the existence of the aesthetic today beyond the deleterious effect of destructive capitalism.

Key words: aesthetic, destructive capitalism, conversation, selfless sacrifice, author.

Сунчица Јерговић

Ана Ђурковић

„Невидљива сила јача је од видљиве“ – видео фрагменти емоције и лепота

Апстракт: Демокритовим фрагментом најављујемо покушај истраживања концепта емоције у контексту најпрепознатљивијих основних емоција које чине људскост саму. Лепота се као естетика стварности појављује и као дериват одређене туге у људској души, хуманитет не можемо дефинисати лапидарним аудио визуелним уратком, али откривамо унутар естетике самог наратива ове аудиовизуелне форме. Неке интригантне философске и естетичке перспективе као квалитетнији и аутохтонији приступ људскости и лепоти. Насупрот медијској џунгли наше савремености.

Кључне речи: емоције, људскост, лепота.

Sučica Jergović

Ana Đurković

"An Invisible Force is Stronger Than Visible" - Video Fragments of Emotion and Beauty

Summary

Democrit's fragment announces an attempt to explore the concept of emotion in the context of the more familiar basic emotions that make up humanity itself. Beauty as aesthetics reality appears as a derivative of a certain grief in the human soul, we can not define humanity with lapidary audio visuals, but we discover it within the aesthetics of the narrative of this audiovisual form - some intriguing philosophical and aesthetic perspectives as a better quality and autochthonous approach to humanity and beauty. Contrary to the media jungle of our modernity.

Key words: emotion, humanity, beauty.

Белешке о естетици као контраестетици и трансестетици

Апстракт: У историјском контексту капиталистичке модернизације у ком су готово сви облици хуманизације и уопште свака форма знања испосредовани процесима комодификације бива разумљиво да и естетичка рефлексивност као специфични вид филозофског знања подлеже тим процесима. Као таква, у лику афирмативне и апологетске естетике која тек на херменеутички и аналитички начин тумачи и разлаже савремене естетске феномене у оквиру постојећег система, она губи истински критички и еманципаторски значај. Једино би, како изгледа, као негативна, утопијска и транскапиталистичка, критички и дијалектички издиференцирана естетичка самосвест, потенцијално развијала битне (транс)хуманистичке могућности у разлици спрам доминантних дехуманизујућих и комодификујућих тенденција.

Кључне речи: естетика, контраестетика, трансестетика, хуманизам, капитализам, комодификација.

Srđan Maraš

Notes on Aesthetics as Contra-aesthetics and Trans-aesthetics

Summary

In the historical context of capitalist modernisation in which almost all forms of humanisation and, more generally, all forms of knowledge are mediated through commodification processes, it becomes understandable that the aesthetic reflection as well, being a particular kind of philosophical knowledge, becomes a part of those processes. Having been transformed into an affirmative and apologetic aesthetics that interprets and examines the contemporary aesthetic phenomena merely hermeneutically and analytically within the existing system, it becomes deprived of its truly critical and emancipatory significance. Presently, it appears that only as a negative, utopian and trans-capitalist, critically and dialectically distinctive aesthetic self-consciousness, the aesthetics could develop its important (trans)humanist potentials as opposed to the dominant dehumanising and commodifying tendencies.

Key words: aesthetics, contra-aesthetics, trans-aesthetics, humanism, capitalism, commodification.

Бењаминов појам ауре као хоризонт за нови пут хуманистике

Апстракт: Аутор у раду испитује Бењаминов пројекат напуштања естетике као доминантног теоријског оквира за испитивање феномена уметности. Кључни појам за разумевање Бењаминових разлога за оштру критику традиционалне естетике, те и новог хоризонта филозофије уметности који из те критике произилази јесте појам ауре. Појам ауре, иако незаобилазан у Бењаминовим тезама о уметности, ипак није везан искључиво за њу. Према Бењамину, ауратично искуство је највидљивије при сусрету са уметничким делом, али оно - уметничко дело – није и једино место искуства ауре. Дакле, појам ауре треба разумети као методски појам за разликовање традиционалних и савремених облика искуства, који властиту методску примену може имати и изван оквира филозофије уметности. Стога, у методском карактеру појма ауре могуће је трасирати и потенцијалне нове путеве других хуманистичких дисциплина.

Кључне речи: ауре, Бењамин, уметност, естетика, хуманистичке науке.

Miloš Miladinov

Benjamin's Notion of Aura as a Horizon for the New Path of Humanities

Summary

The author examines Benjamin's project of abandoning of aesthetics as the dominant theoretical framework for examining the phenomenon of art. The key concept for understanding Benjamin's reasons for the sharp criticism of traditional aesthetics, as well as the new horizon of the philosophy of art that arises from this critique is the notion of aura. The notion of aura, although unavoidable in Benjamin's theses on art, is nevertheless not bound solely to her. According to Benjamin, the auratic experience is most visible when meeting with artwork, but that - an artwork - is not the only place of aura experience. The notion of aura should be understood as a methodical concept for distinguishing between traditional and contemporary forms of experience. Therefore, concept of aura can also be

methodically applied outside the framework of the philosophy of art. Hence, in the methodical character of the concept of aura it is possible to trace the potential new paths of other humanistic disciplines.

Key words: aura, Benjamin, art, aesthetics, humanities.

Адорнов приговор на Хегелову тезу о крају уметности

Апстракт: Хегелова теза о крају уметности не имплицира немогућност стварања уметничких дела, или немогућност искуства уметничког дела, већ указује функцију коју уметничком делу додељена у структури друштвеног живота, друштвене поделе рада. Наиме, крај уметности значи да уметност више не може бити темељно педагошко и политичко искуство, искуство којим је у еминентном смислу изражен живот политичке заједнице. Како у хеленском полису слобода појединца стоји у јединству са супстанцијалном слободом заједнице, уметност као идеал своје телеолошко испуњење остварује у класичној грчкој уметности. Крај уметности заправо коинцидира са крајем хеленске обичајности, и већ хришћанска уметност пада у однос ре-презентације изажавајући противречан однос између апстрактног римског права и хришћанске религије. За Хегела уметност остаје у прошлости, док је будућност на разрешење остављена посредујућем процесу реформације. Адорнов приговор Хегеловој концепцији долази с обзиром на потоњи развој уметности која заузима противстављење позиције културне индустрије и радикалне модернистичке уметности. Према Адорну уметност се супротставља властитом окончању укидајући сам појам уметности.

Кључне речи: Хегел, Адорно, крај уметности.

Vladimir Milenković

Adorno's Objection to Hegel's Thesis on the end of Art

Summary

Hegel's thesis on the end of art does not imply an impossibility of creating works of art, or the impossibility of the experience of artistic work, but points to the function that the work of art has assigned itself in the structure of the social life, the social division of labor. Namely, the end of art means that art can no longer be a fundamental pedagogical and political experience, an experience emanating from the life of a political community. In the Greek polis the freedom of the individual stands in unity with the essential freedom of the community, and art as an ideal realizes its teleological fulfillment in classical Greek art. The end of the art of the

in fact marks the end of the Hellenic ethical life, and later Christian art falls under the matrix of re-presentation relations, reflecting the contradictory relationship between abstract Roman law and Christian religion. For Hegel, art remains in the past, while the future belongs the mediating process of reformation. Adorno's objection to Hegel's conception comes with regard to the subsequent development of art that takes up the opposite of the positions of either the cultural industry or radical modernist art. For Adorno art opposes its own end by abolishing the very concept of art.

Key words: Hegel, Adorno, end of art.

**Улога популарне музике у савременој култури и њен значај у естетици рока
Теодора Грејсика**

Апстракт: Иако се Теодор Грејсик (*Theodore Gracyk*) у књизи *Listening to Popular Music* превасходно бави специфично естетичким проблемима естетског доживљаја и вредновања рок музике, амерички естетичар се у овој књизи осврће и на вишеструку улогу коју ова врста музике има у ширим околностима савременог културног живота. У раду ћу размотрити у којој мери је Грејсиков говор о начину на који популарна музика учествује у културним интеракцијама у околностима свакодневног живота повезан са кључним специфично естетичким ставовима које овај аутор заступа у својој естетици рока.

Кључне речи: естетика популарне музике, Теодор Грејсик, савремена култура, рок музика.

Dušan Milenković

**The Role of Popular Music in Contemporary Culture and Its Significance in the
Aesthetics of Rock Music by Theodore Gracyk**

Summary

Although Theodore Gracyk in his *Listening to Popular Music* primarily focuses on the aesthetic problems of the experience and evaluation of rock music, in this book he also examines multiple roles this kind of music has in the broader context of contemporary cultural life. In this paper, I will consider to what extent Gracyk's thoughts on the way in which popular music participate in cultural interactions of everyday life are linked to the most important aesthetic problems this author analyzes in his aesthetics of rock music.

Key words: aesthetics of popular music, Theodore Gracyk, contemporary culture, rock music.

О естетској димензији хуманистичке културе

Апстракт: Овај рад разматра утицај естетског искуства и културе чулности на формирање хуманистичког идеала. Хуманизам је стремљење у западној култури које се манифестовало у књижевности, филозофији, образовању и политици и то првобитно у сусрету Римљана са културом позне Антике. Рецепција позноантичке културе у најранијој фази се огледала у делима Цицерона и била је оличена у говорном умећу и књижевном образовању. Филозофија хуманизма велича *идеал хуманости*, што је подразумевало равноправност, просвећивање, толеранцију, укидање ропства и слично. Циљ хуманизма није индивидуално већ колективно, општечовечанско добро, светско грађанство и облици земаљске егзистенције који негирају неко натприродно биће и индивидуално спасење. Иако хуманисти промовишу просвећивање и образовање које се ослања на разум, различити облици земаљске радости и лепоте живљења односе се и на широку лепезу задовољстава, од оних најпростијих као што су бављење спортом, уживање у јелу и пићу, до оних рафиниранијих и узорних какво је уживање у лепој уметности и књижевности. Ови облици специфичних задовољстава који се везују за уметности и чине окосницу хуманистичког образовања и културе спадају у домен естетског. Према томе, естетско искуство, образовање и уметничко стваралаштво ослоњено на естетски доживљај чини ослонац хуманистичке културе, што је очито како у делима ренесансних писаца, тако и касније код писаца какви су Шилер или Хумболт. Оно је путем искуства уметности присутно у образовању хуманистичког идеала, који се односи не само на изградњу човечности него уједно и на схватање места човека у универзуму. Естетски доживљај утолико је делотворан и у образовању слике света, што чини културу естетског хуманизма.

Кључне речи: хуманизам, естетски доживљај, лепо, уметност, филозофија, поглед на свет, човек, природа, универзум.

On Aesthetic Dimension of Humanist Culture

Summary

The main topic of this work is ideal of humanism and aesthetic origin of humanist culture. This origin is manifested in Roman reception of late antiquity in Cicero, and later developed in Petrarca, Erasmus, Schiller, Humbolt and many other humanists. Humanist ideal is happiness for all humanity, not individual salvation, world citizenship and affirmation of earthly beauties, enjoyments and contemplative delights in philosophy, literature and the arts. Aesthetic experience has a formative influence on this ideal, primarily through the arts and literature, and aesthetic education of man. Education of man for harmonious earthly existence, tolerance and equality, implies not only creation of specific image of man and society but an image of universe, as well as image of man's place in the universe. Artistic influence on the senses and spiritual growth of man creates the culture of aesthetic humanism.

Key words: humanism, aesthetic experience, fine, art, philosophy, worldview, man, nature, universe.

У мноштву простора: од естетике до интердисциплинарности

Апстракт: У раду ћемо пратити тезу француског филозофа Мишела Сера о знању као једној повезаној регији унутар које се сва поља преплићу. Свака спецификација и границе између области јесу уметнуте и изражавају само одређени концепт, одређену структуру која оперише са својим аутономним истинама. Међутим, постоје *пролази*, који нису очити, али који уколико се пронађу показују да знање, којим год језиком било написано, артикулише или оцртава једну заједничку проблематику, која надилази академске дисциплине и „вештачки уметнуте“ границе. Давајући аргументе у прилог овој тези и водећи се њоме, показаћемо, не само да естетичка питања могу бити универзалног карактера, већ да су често провоцирала открића у другим регијама знања. Пролази од „егзактних“ до хуманистичких наука (и обрнуто) постоје, а естетика их је више пута отвара. У другом делу рада, пружићемо примере који ће потврдити ову тезу, кроз два главна фокуса. Први је импресионистичко, кубистичко, авангардно поимање простора и њихова веза са научним открићима у то време. На који начин су наука и уметност комуницирале, на који начин то и даље раде, шта значи Серова теза да је „тело укључено у мноштво простора“ и које су њене последице? Други фокус ће бити на перцепцији као начину да се спозна израз стварности. Естетика путем перцепције отвара нови епистемолошки спектрум, кој уместо граница досадашњих (епистемолошких) регија нуди нова поља преклапања. Показаћемо да је ово уједно повезано и са простором и са Серовом тезом из првог дела рада. Спознања *значења и израза* стварности зависи од простора, а *значења и изрази* захватају се само у целости перцепције.

Кључне речи: Мишел Сер, знање, пролази, простор, перцепција, значење.

In a Plethora of Spaces. From Aesthetics to Interdisciplinarity

Summary

In this paper we will follow the thesis of the French philosopher Michel Serres of knowledge as one connected region within which all fields intertwine. Each specification, and boundaries between areas are inserted, and express only a particular concept, a particular structure that operates with its own autonomic truths. However, there are passages (which are not obvious) that, if found, show that knowledge, whatever language it has been written, articulates or outlines a common problem, which goes beyond the discipline and "artificially inserted" boundaries. In giving arguments in support of this thesis and leading it, we show, not only aesthetic issues can be of universal character, but have often provoked discoveries in other regions of knowledge. Passages from "exact" to humanistic sciences (and vice versa) exist, and aesthetics have opened them several times. In the second part of the paper, we will provide examples that will confirm this thesis, through two main focuses. The first is the impressionistic, cubistic, avant-garde perception of space and their connection to scientific discoveries at the time. How did science and art communicate, in what way they continue to communicate today, what does Serres mean when he says that "the body is involved in a multitude of spaces" and what are its consequences? The second focus will be on perception as a way to get to know the expression of reality. Aesthetics through a perception opens a new epistemological spectrum, which offers new fields of overlap instead of the borders of the existing (epistemological) regions. We show that this is also connected with space and with Serres's thesis in the first part of the paper. Knowledge of *meaning and expression* of reality depends on space, and *meanings and expressions* can only be captured in the totality of the perception.

Key words: Michel Serres, knowledge, passage, space, perception, meaning.

Антихуманистички удар аналитичке естетике на уметност

Апстракт: У раду се разматра позиција данас утицајне америчке аналитичке естетике, која полази од Хегелове спекулативне идеје о „смрти предметне уметности“. Поставља се питање: да ли је могућно домете аналитичке естетике, њено место и рођење, сагледавати и у духу друге Хегелове методолошке идеје о „филозофији која је своје време мислима обухваћено“? Дакле, треба сагледати друштвени контекст, дух времена у којем је уопште аналитичка естетика у Америци данас постала могућна. Коначно, да ли је Хегелова мисао од пре два века примерена европској традиционалној духовности, али и њеном културном и уметничком простору? Најзад, да ли су се уопште уметничка култура и традиција Европе усмеравале идејама било које естетике? Или је уметност Европе имала свој иманентан развој; у прошлости, а и данас.

Кључне речи: аналитичка естетика, А. Данто, Џ. Дики, смрт уметности, Хегел.

Sreten Petrović

Antihumanistic Impact of Analytical Aesthetics on Art

Summary

The paper discusses the position of today's influential American analytical aesthetics, which starts from Hegel's speculative idea of the "death of the subject art". The question arises: is it possible to comprehend the scope of analytic aesthetics, its place and birth, in the spirit of the second Hegelian methodological idea - "philosophy is its own time apprehended in thoughts"? Therefore, one has to look at the social context, the spirit of the time in which analytical aesthetics in America has become possible today. Finally, is this Hegel's two centuries old thought equivalent to European traditional spirituality, but also to its cultural and artistic space? Finally, was artistic culture and tradition of Europe generally guided by the ideas of any aesthetics? Or the art of Europe had its own immanent development; in the past, and even today.

Key words: analytical aesthetics, A. Danto, G. Dickie, death of art, Hegel,

Интеркултурална естетика у хуманистичком кључу

Апстракт: Улога естетике у савремености, а посебно с обзиром на шири контекст статуса хуманистичких наука, може се редефинисати и унапредити у светлу интердисциплинарне филозофије. Пројекат интердисциплинарне филозофије подразумева нагласак на културној условљености филозофске мисли, те имплицира трансформацију смисла и улоге филозофије која би уважила интеркултуралне контексте; интеркултурална естетика представља један аспект овог пројекта. Будући да интеркултурална естетика напушта било какве транс-повесне, непроменљиве и апсолутне естетске вредности, односно да она захтева темељно познавање различитих културних контекста – а нарочито оних маргинализованих, попут афричке или јужноамеричке филозофије, њен потенцијал у погледу ширег хоризонта хуманистичких наука заиста је велики. Са једне стране, сама интеркултурално-естетичка истраживања захтевају интердисциплинарни приступ, те упућују филозофски рад на друге хуманистичке науке. Са друге стране, интеркултурална естетика може да понуди перспективу која би појаснила и олакшала комуникацију између различитих хуманистичких наука, не одступајући од снажне упућености на конкретне културне контексте. Циљ овог рада је да представи и анализира овако схваћене перспективе естетике.

Кључне речи: интеркултурална естетика, хуманистичке науке, интердисциплинарност, интеркултурална филозофија, културална условљеност.

Una Popović

Intercultural Aesthetics in the Perspective of Social Sciences

Summary

The role of aesthetics in the contemporary world, and especially in the wider context of the social sciences today, can be redefined and enhanced in view of the intercultural philosophy. Intercultural philosophy stresses the cultural conditioning of philosophical thought, and implies the transformation of the meaning and role of philosophy, such that should take into

account intercultural contexts; intercultural aesthetics is a part of intercultural philosophy. Intercultural aesthetics denies all trans-historical, unchangeable and absolute aesthetic values, and demands for an actual knowledge about different cultural contexts – especially those which are marginalized, like African or South-American philosophy; therefore, its potential with regard to the wider horizon of social sciences is indeed a significant one. On one hand, the very intercultural aesthetic research demands for an interdisciplinary approach, directing philosophy to communicate with other social sciences. On the other hand, intercultural aesthetics can offer a perspective that would clarify and ease the communication between different social sciences, at the same time holding on to the particular cultural contexts. This essay will present and analyze intercultural aesthetics in these few respects.

Key words: intercultural aesthetics, social sciences, interdisciplinarity, intercultural philosophy, cultural conditioning.

Естетика као физиологија уметности

Апстракт: У раду се полази се од тезе изложене у књизи *Ниче против Вагнера* у којој се естетика одређује као примењена физиологија. Аутор објашњава да физиолошки аспекти Ничеове естетике не значе формирање естетике по узору на неку природну науку. У том смислу, овде се говори да Ничеова физиологија уметности не може да се сведе на истраживање природних стања и телесних процеса. Физиологија уметности је једна специфична естетика која схвата естетско као органско и као једну функцију заснивања смисла. У таквом концепту појам заноса добија значајно место у тумачењу уметности, човека и света. У раду се износи став да је таква естетика аналитичка физиологија тела посматраног као комплекс воље за моћ. Она у уметности види органску функцију и стимуланс живота. На крају се прихвата Хајдегерова интерпретација да Ничеова физиолошка естетика као знање о уметности није порицање уметности као покрета против нихилизма.

Кључне речи: естетика, физиологија, занос, уметност, живот, Фридрих Ниче.

Saša Radovanović

Aesthetics as a Physiology of Art

Summary

The paper starts with the thesis presented in the book *Nietzsche contra Wagner* in which aesthetics is defined as applied physiology. The author explains that the physiological aspects of Nietzsche's aesthetics do not mean the formation of aesthetics by the example of some natural science. In this sense, it is said that Nietzsche's physiology of art can not be reduced to the research of natural states of bodily processes. The physiology of art is one specific aesthetics that recognizes aesthetically as an organic and as one functions of establishing meaning. In such a concept, the concept of rapture gets of significant place in the interpretation of art, man and world. The paper expresses the view that such aesthetics is the

analytical physiology of the body viewed as complex will to power. It sees in art an organic function and stimulant of life. Lastly, Heidegger's interpretation is accepted that Nietzsche's physiological aesthetics as knowledge of art is not denying art as a countermovement to nihilism.

Key words: aesthetics, physiology, rapture, art, life, Friedrich Nietzsche.

Значај естетике у XXI веку

Апстракт: У првом делу текста разматрају се неке карактеристике постмодерне. Постмодернистички аутори углавном прихватају тезу да светом доминирају мас медији, последица тога су сатиричан и ироничан начин изражавања, недостатак оригиналности, наметање менаџерских типова личности као аутора који су стално присутни у јавности, прихватање глобализације и релативизам сваке врсте када су у питању морал, култура и искуство. У другом делу текста разматрају се филозофска становишта Хамана, Хердера и Канта уз постављање питања о романтизму XXI века и романтизму као стању духа.

Кључне речи: постмодерна, глобализација, релативизам, естетика, романтизам.

Значение эстетики в XXI веке

Резюме

В первой части статьи рассматриваются некоторые характеристики постмодерна. Постмодернистские авторы в основном разделяют тезис о том, что сегодня миром правят масс-медиа и, как следствие, имеют место способы и приемы сатирического и иронического изображения, отсутствие оригинальности, навязывание типов личности авторов-менеджеров, которые постоянно показываются на глазах общественности, принятие концепций глобализации, а также всякого рода релятивизм применительно к морали, культуре и опыту. Во второй части статьи рассматриваются философские взгляды И.Г.Гамана, И.Г.Гердера, И.Канта, а также затрагиваются вопросы романтизма в XXI веке, включая романтизм как состояние духа.

Ключевые слова: постмодерн, глобализация, релятивизм, эстетика, романтизм.

**Уметност у светлу истраживања феминистичких студија и студија ропства –
допринос хуманистичком образовању**

Апстракт: Циљ рада је да истражимо како су у Западној уметности представљени робови и жене. Наш главни фокус је у поновном постављању питања: шта је уметност, ко може бити сматран уметником, узимајући у обзир истраживања феминистичких студија и студија ропства. Насупрот популарном веровању које ове теме препознаје као интересантне теме за „даме“ или алтернативна читања повезана са пежоративно схваћеном реченицом “Anything goes”, изнећемо аргументе да су ова питања од великог значаја и да треба да буду интегрални део формалног хуманистичког образовања. Питања која постављамо повезана су, не само са епистемолошким и естетичким вредностима, него имају и друштвени, политички, економски, културни и образовни значај и последице – теоријски концепти утичу на наш практични живот и *vice versa*. Међутим, естетска димензија ових проблема не постоји *per se* и не можемо је изоловати из ширих контекста, због чега би ова питања требало постављати имајући у виду различите аспекте. То значи да проблем моћи и империјализма не можемо искључити из истраживања.

Кључне речи: уметност, естетска вредност, формално хуманистичко образовање, студије ропства, феминизам, империјализам, црнци, жене, моћ, интернет.

Milena Stefanović

Art in the Light of Feminist and Slavery Studies Research - Contribution to Humanistic Education

Summary

The aim of the paper is to examine how women and slaves are portrayed in Western art. Our main focus is to reexamine the fundamental questions: what is art, and who is considered to be the artist, as these relate to feminist and slavery studies research in this field. Contrary to popular thought, which often considers such topics to be interesting “ladies” topics, or alternative reading, topics dismissed with pejorative understanding of idiom such as,

“anything goes,” we argue that these questions matter profoundly and should be an integral part of formal, humanistic education. Not only are these questions related to epistemological and aesthetic values, but they also have social, political, economic, cultural, educational significance and consequences – theoretical concepts affect our practical life and *vice versa*. Aesthetic dimension of these problems doesn’t exist *per se* and can't be isolated from the broader contexts. Therefore, these questions should be asked from different perspectives, addressing differing aspects of the whole. That means the problems of power and imperialism can't be overlooked.

Key words: art, aesthetic value, formal humanistic education, slavery studies, feminism, imperialism, power, people of colour and women internet.

Стара Грчка у Холивуду: источник инспирације и ватромет неразумевања

Апстракт: У глобализованој култури у којој је израз „епско“ (*epic*) израстао у једну од највећих похвала које гледалац може изрећи за неки филм или телевизијски програм, није чудо да „индустрија забаве“ полако поново открива античку историју као извор инспирације, и као згодан начин да се домогне бесплатних предлога из јавног домена који су „једнако добри“ као фантастичне франшизе које својим власницима ауторских права доносе милијарде. И док је савремено разумевање Античког Рима (а поготово његове позне, декадентне фазе) постајало све чвршће и јасније, а док се однос индустрије према библијским мотивима — некада камену темељцу институције холивудског блокбастера — у потпуности изменио, Античка Грчка, са својом нарочитом културом и необичним обичајима, остала је донекле мистерија за продуcente, сценаристе, и редитеље. У старом Холивуду то је обично подразумевало употребу образаца лакше преносиве, у већој мери романизоване (или прецизније речено — романтизоване) хеленистичке културе, уместо класичне хеленске, што је филмове о Старој Грчкој по правилу чинило необично испосредованим, и истовремено никада толико популарним као аналогна остварења о римским (или библијским) мотивима. Истовремено, елементи заплета, мотиви, и етичке дилеме старогрчке књижевности све су популарнији у филмовима сасвим различитих жанрова. Ови трендови постају све очигледнији у савременом Холивуду, који се истовремено мучи да (још једном) усвоји старогрчко наслеђе као потенцијално непресушан изворе „епских“ радњи и заплета, и успешно интегрише његове елементе, фигуре, и облике у филмску и ТВ продукцију других жанрова, укључујући ту и оне најпопуларније и најисплативије: епску и научну фантастику, и адаптације стрипова. Аутор ће овде покушати да (α') анализира разлоге бројних неуспеха западне глобализоване културе да непосредно користи старогрчко културно наслеђе, (β') размотри неке скорије покушаје да се разбуди западно интересовање за грчку митологију и историју на филму и телевизији, и (γ') настојати да установи зашто су се стрипови и графичке новеле испоставили као најуспешнији посредник између античких изворника и успешних глобалних блокбастера. Најзад, он ће (δ') покушати да из свега тога изведе неколико општих закључака о месту античког грчког наслеђа у савременој глобализованој култури.

Кључне речи: Стара Грчка, филм, Холивуд, епика, фантастика

Ancient Greece in Hollywood: a Wellspring of Inspiration and a Fireworks of Misunderstanding

Summary

In a globalised culture in which the term “epic” grew to become one of the highest praises a viewer can give a film or a TV show, it is no wonder the “entertainment industry” is slowly rediscovering ancient history as a source of inspiration, and an easy way to get a hold of some free public domain materials that are “just as good” as the fantasy franchises making billions for their copyright owners. And whereas contemporary understanding of Ancient Rome (especially in its late, decadent phases) grew stronger and clearer, and the relationship of the industry toward biblical motifs – once the cornerstone of the Hollywood blockbuster – changed completely, Ancient Greece, with its specific culture and peculiar customs, has remained somewhat a mystery for producers, screenwriters, and directors. In old Hollywood, that usually meant using the more easily relatable, more Romanised (or, to say it precisely, more Romanticised) Hellenistic culture instead of Classical Hellenic one, which made films about Greece oddly derivative, and at the same time never quite as popular with the audience as their Roman (or Biblical) analogues. At the same time, plot devices, motifs, and ethical dilemmas of ancient Greek literature became increasingly popular in films coming from completely different genres. All these trends are becoming evident in contemporary Hollywood, which is at the same time struggling to (once again) appropriate Ancient Greek heritage as a potentially infinite source of “epic” plot material, and successfully integrating its elements, mores, and memes into film and TV productions of different genres, including the most popular and most lucrative ones: epic fantasy, SF, and comic book adaptations. The author will attempt to (α') analyse the reasons of the Western globalised culture’s repeated failures to straightforwardly utilise Ancient Greek cultural heritage, (β') discuss more recent attempts to reinvigorate Western interest into Greek mythology and history on film and TV, and, (γ') attempt to establish the reasons why comic books and graphic novels seem to be the most successful medium between ancient source materials and successful global blockbusters. Finally, he will (δ') attempt to make some general conclusions on the place and role of Ancient Greek heritage in contemporary globalised culture.

Key words: Ancient Greece, film, Hollywood, epic, fantasy.

Хуманистичке тенденције у уметности двадесетог века

Апстракт: Уметност двадесетог века обележена је интензивним смењивањем приступа унутар посебних ауторских поетика и теоријских оквира, који су усмеравали појављивања разнородних покрета. Динамика промена у уметничком животу уско је повезана са бурним друштвено-политичким дешавањима и интензивним научно-техничким развојем којима је овај век обележен. У конкретним околностима, велики број уметника све чешће прихвата позицију не само сведока времена, већ и активног учесника у изградњи бољег и праведнијег друштва. Захтеви постављани у друштвеним покретима, актуализовали су потребу развоја уметничких приступа заснованих на хуманистичким претпоставкама. Афирмишући различите стратегије деловања којима је требало поставити нове основе теоријско-поетског развоја, значајан број уметника двадесетог века кренуо је путем борбе за хуманизацију друштва. У тексту се испитују принципи који су обликовали ову борбу на плану уметности, а у циљу постављања скице за једну могућу историју хуманистичких тенденција у уметности двадесетог века.

Кључне речи: двадесети век, хуманизам, модерна, постмодерна, теорија, уметност.

Dragan Ćalović

Humanistic Tendencies in the Art of Twentieth Century

Summary

The art of the twentieth century is marked by the intensive shift of the approaches, developed within specific artistic poetics and theoretical frameworks, that have shaped the development of diverse movements. The dynamics of changes in artistic life are closely related to the turbulent socio-political changes and intense scientific and technological development, that marked this century. In concrete circumstances, a large number of artists accept the position of not only a witness of their time, but also a position of active participant in a struggle for a better society. The demands stated by the social movements, have actualized the need for developing artistic approaches based on humanistic assumptions. During turbulent times, art did not remain on the margin of the battle for more humanistic

society. The text examines the principles that have shaped this struggle in the field of art, with the aim of laying out a proposal for a possible history of humanistic tendencies in the art of the twentieth century.

Key words: art, humanism, modern art, postmodern art, theory, twentieth century.

Милош Ћипранић

Кажипрст (у просторним уметностима)

Апстракт: Циљ предавања је указивање на битност геста у теорији и пракси просторних уметности са посебним освртом на улогу кажипрста. Од антике до ренесансе и даље (Платон, Квинтилијан, Леонардо, Бонифачо...) значајна пажња посвећивана је гестуалности као невербалном облику изражавања и комуникације. Моћ немог телесног акта – конкретно „елоквенције“ кажипрста – пронашла је своје привилеговано место у делима сликарства и скулптуре.

Кључне речи: уметност, привид, лепо, истина стварност, Хегел.

Miloš Ćipranić

The Pointing Finger (in Spatial Arts)

Summary

The aim of the lecture is to indicate the importance of the gesture in the theory and practice of spatial arts with a special emphasis on the role of the pointing finger. From the antiquity through the Renaissance and beyond (Plato, Quintilian, Leonardo, Bonifacio...) significant attention has been devoted to the gestuality as a non-verbal form of expression and communication. The power of the mute bodily act – specifically the „eloquence“ of the pointing finger – has found its privileged place in the art of painting and sculpture.

Key words: pointing finger, gesture, spatial arts, mute act, silence.

Скуп *Естетика у хуманистичком кључу* организује Естетичко друштво Србије у сарадњи са Заводом за проучавање културног развоја Србије. Пријатељи скупа су издавачка кућа Чигоја, Факултет драмских уметности у Београду – Институт за позориште, филм, радио и телевизију и издавачка кућа Клио.

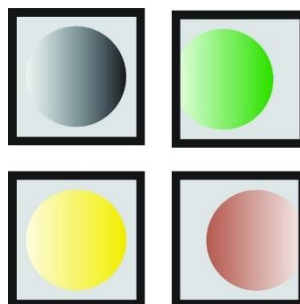
Медијски спонзор скупа је Трећи програм Радио Београда.

**ЗАВОД ЗА ПРОУЧАВАЊЕ
КУЛТУРНОГ РАЗВОЈА**

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Чигоја
Ш Т А М П А

Издавач
Естетичко друштво Србије
Риге од Фере 4, Београд

За издавача
Др Мирко Зуроџац

Уредници
Др Ива Драшкић Вићановић
Др Дивна Вуксановић
Др Небојша Грубор
Др Уна Поповић
Др Марко Новаковић
Др Драган Ћаловић
Милош Миладинов

Дизајн
Др Драган Ћаловић

Прелом текста
Др Драган Ћаловић
Милош Миладинов

Штампа ЦД налепнице и нарезивање дискова
Printing Center, Београд

Тираж
200

ISBN 978-86-920749-7-4

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

111.852(048)(0.034.2)
111.852:005.745(497.11)"2018"(083.97)(0.034.2)

ЕСТЕТИЧКО друштво Србије (Београд). Годишњи скуп (2019 ; Београд)

Естетика у хуманистичком кључу [Електронски извор] : књига резимеа / Годишњи скуп Естетичког друштва Србије, Београд, 2019. ; [уредници Ива Драшкић Вићановић ... [и др.]]. - Београд : Естетичко друштво Србије, 2018 (Београд : Printing Center). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловне стране документа. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 200.

ISBN 978-86-920749-7-4

а) Естетичко друштво Србије (Београд). Годишњи скуп (2019 ; Београд) -- Програми б) Естетика -- Апстракт

COBISS.SR-ID 276148748